

ISSN 2181-1709 (P)
ISSN 2181-1717 (E)

2025/№ 1

**ТА'ЛИМ ВА
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

№1/2025
YANVAR

Muassis:

Buxoro davlat universiteti
Fan va ta'lim MChJ

Bosh muharrir: Ma'murov Bahodir Baxshulloyevich, Buxoro davlat pedagogika instituti rektori

Jamoatchilik kengashi raisi: Xamidov Obidjon Xafizovich, Buxoro davlat universiteti rektori

Mas'ul kotib: Akramova Gulbahor Renatovna

Texnik muxarrir: Davronov Ismoil Ergashevich

Tahririyat manzili: Buxoro shahar, Q.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy

E-mail:
eirjurnal2020@gmail.com

Jurnalning elektron sayti:
www.interscience.uz

Jurnal OAK Rayosatining 2021 yil 30 sentyabrdagi 306/6-son Qarori bilan **PEDAGOGIKA,**

PSIXOLOGIYA, FILOLOGIYA, TARIX FANLARI bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsifi etilgan ilmiy nashrlar ruyxatiga kiritilgan

Bosishga ruxsat etildi: 10.02.2025 y.

Qog'oz bichimi 60x84 1/8. b/t.12,5.

Buyurtma raqami №0324 «FAN VA TA'LIM» nashriyotida chop etildi. Buxoro shahar <https://interscience.uz/> saytida joylashtirildi

Jurnal 28.07.2021 yilda 9305 raqami bilan O'zbekiston Ommaviy axborot vositalari davlat ro'yxatidan o'tgan

Jurnal 2020 yilda tashkil topdi va 2 oyda 1 marta chop etildi. 2021 yil noyabr oyidan boshlab har oyda 1 marta o'zbek, rus va ingliz tillarida chop etiladi

«Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-metodik jurnalidan ko'chirib bosish tahririyatining roziligi bilan amalga oshiriladi

Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir

07.00.00 – TARIX FANLARI	
Ahmadova Z. Sh. Globallashuv jarayonida ta'lim sifatini oshirish va inson kapitalini bozor talablariga moslashtirishdagi islohotlar	8
Elboyeva Sh. Reforms implemented in Uzbekistan during the years of independence to increase the socio-political activity of women: analysis and results (1991-2024)	13
Hasanova N.N. Mustaqillik yillarida yangi ekin navlari tarixi	18
Imomov U. I. G'arbiy Yevropa tarixshunosligida Samarqand tarixining o'rganilishi	23
Matyakubov X.X. Markaziy Osiyo sivilizatsiyalari va orolbo'yi madaniyatlarining o'zaro aloqalari tarixi	29
Qayumova N. M. Dunyo sonetchiligining taraqqiyot omillari	34
Qurbonov A. O'zbekistonda iqtisodiy siyosat, sanoat sohasida amalga oshirilgan tadbirlar va uning oqibatlari (XX asrning 30-50 yillar)	43
Usarov S. R. O'zbekistonning janubi-sharqiy osiyo mintaqasi davlatlari bilan savdo aloqalari tarixida transport koridorlarining o'rni	49
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
Achilova R. A. Allyuziya va reminitsensiya hodisalari	54
Alimjanova Sh. A. Frame semantic analysis of polysemantic phraseological units with the component "Hand" in the uzbek language	57
Atavullayev J.M. Anton Pavlovich Chexov hikoyalarida psixologik realizmning badiiy ifodasi.	63
Арипова Х.А. «Тема двойщейся реальности» в романе Д. И. Рубиной «Синдром петрушки»	66
Алтмишева Ё. М. Имена и качества Аллаха, приведенные в «Бабурнаме» и их перевод на русский язык	72
Бабаева Ш. Б., Орипова Н. Н. Синтез реалистических и постмодернистских художественных приёмов в современной литературе (на материале произведений В. Пелевина и Улугбека Хамдамова)	77
Baxronova M. A. Shekspir asarlarida kasalliklar talqini	80
Bazarbaeva A. M. A Study of the cognitive aspect of meaning formation via english phraseological units	85
Bo'riyeva M.O. Usmon Nosir va Sergey Yesenin ijodida she'riyat mavzusi va tematikasi.	90
Djurayeva L. M., Achilova R. A. Sun'iy intellekt va innovatsion pedagogik texnologiyalarni tahlil qilish	93
Hikmatova N.A. Badiiy asarlarda bog' tasviri	99
Irkayeva N. H.O'zbekiston televideniyesining ixtisoslashgan kanallarida xorijiy tildagi dasturlar	104
Jo'rayeva M.N. Tarz (holat) maydoni uzvlari	116
Коракузиев М.Б. Актуализация исламских юридических терминов в «Бабурнаме» и их перевод на русский язык	120
Mamasoliyev I. U. Rus va o'zbek tillari leksikasida o'zlashmalarning stilistik moslashuvi (oav materiallari asosida)	124
Mavlonova S.A. Doris Lessingning adabiy jarayondagi o'rni.	131
Mukhitdinova Kh.S. Important stages of development in the history of uzbek anthroponyms.	135
O'rinova M.N. Bolalar folklorining o'rganilish bosqichlari	143
Olimova Sh. S., Davlatova M. H. Linguodidactic principles of using modal units in speech	148
Ro'ziyeva D. N. O'zbek adabiyotida ota orazi (O'tkir Hoshimovning "Ikki eshik orasi" asarida zabardast otalar timsoli)	151
Rustamov A. S. Buxoro ergonimlarida metaforik ko'chimlar	157

Ruziyeva N. X., Ergasheva F. The role of context in discourse: a sociolinguistic and sociopragmatic analysis	162
Toshboyeva O. E. Ingliz va o'zbek media-matnlarida gazeta sarlavhasining sintagmatik va paradigmatic jihatlari hamda translologik muammolari	167
Turayeva X. T. The role of symbolism in the great gatsby: a critical exploration of american dream mythology	171
Tursunov U. J. Evolution of advertising texts: a comparative analysis of uzbek and english languages	174
Urishev A. I. A project-based language teaching (pblt) approach to instructing esl on developing speaking, writing, and thinking skills through engaging, real-world projects	177
Yoriyeva Z. X. Jon Steynbekning "Konserva qatori" (inglizcha "Cannery Row") romanida badiiy xronotop va obrazlilik masalasi.	182
Yusupova H.U., Karimova S. Role-playing simulation games that enhance the comprehension of cultural traits via vocabulary learning	185
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
Abdullayeva X. U. Kichik maktab yoshidagi imkoniyati cheklangan bolalarni nomoddiy madaniy meros vositasida ijtimoiylashtirish mexanizmlari	187
Alimkulov J.B. Bo'lajak geografiya o'qituvchilarining loyihalash kompetentligini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida	193
Axmedov A. B. Professional ta'limda raqamli transformatsiyaning mazmuni va muammolari	198
Abdullayev B. B. Intellektual tizimlar orqali muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish	203
Ablaqulov K. B. Axborot texnologiyalarining fan va ta'lim tizimidagi o'rni	212
Алимова Ф. А., Темирханова А. Ш. Ситуационные задания при обучении химии	218
Baxriddinova N. M. Bo'lajak muhandislarni tayyorlashda umumkasbiy fanlarning o'rni va zarurati	223
Bekbo'taeva D.E. O'quv jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	229
Bo'riyev Sh.A. Oliy ta'lim myassaslarda innovatsion rivojlanish jarayonlarini boshqarishda yuzaga keladigan nizoli vaziyatlarni hal etish modellari	233
Boltaev A.A. Компьютерная методика оценки эффективности развития скорости беговых перемещений по зонам на примере квалифицированных волейболистов с использованием упражнений анаэробной направленности	239
Davkarov K.S. Hayot faoliyati xavfsizligi o'qitishda mahalliy xom ashyodan xususiy uylarni qurishda seysmik mustahkamlikga erishishni o'rgatish	243
Davronov N.I. Talabalarda salomatlik madaniyati ko'nikmalarini rivojlantirish	249
Davronova G. M. Oliy ta'limda musiqa o'qitish metodikasini takomillashtirishning muhim jihatlari	252
Djabbarov A.R. Yadro itqituvchilarda portlovchi kuch sifatini sport o'yinlari orqali rivojlantirish	258
Джураев Д.У. Современные подходы к целевой подготовке и обеспечению занятости квалифицированных кадров республики узбекистан	262
Ergasheva U. K. Sharq va G'arb mamlakatlari pedagog olimlarining milly qadriyatlar asosida ekologik tarbiya berishga oid qarashlari	265
G'uzarov O'. U. Pedagogik jarayonda burhoniddin an-nasafiyning tarbiya haqidagi didaktik g'oyalari	270
Hafizov A. R. Raqamli transformatsiya sharoitida maxsus fan o'qituvchilarining mediakompetentligini rivojlantirish masalalari	275
Hamrayeva Z. B. Talabalarda badminton sport turiga qiziqtirishning axamiyati	280
Jamolova L.I. Ahmad Donish "Navodir ul-vaqoye" asarining ijtimoiy-falsafiy va pedagogik xususiyatlari.	285
Kabulov I. Sh. ESSE- o'quvchilarning fikrlash ko'nikmasini rivojlantiruvchi metod sifatida	290
Karimov F. X., Toshboyeva M. B. Paradzyudoda texnik-taktik harakatlarga tezkor o'rgatish	295
Kurbanova G. B. Oliy ta'lim muassasalari iqtidorli talabalarining tadqiqotchilik salohiyati innovatsion yondashuv asosida rivojlantirish	299
Киреева Э. Ф. Развитие готовности студентов к поликультурному взаимодействию в процессе обучения в вузе	305
Кучкарова М. А., Соибова Т. Д. Роль учителя в развитии критического мышления учащихся.	309
Ma'murbekova G.A. Yuqori malakali sambochilarning tezkor kuch tayyorgarligini takomillashtirish	313
Mamajonova Z. M. O'qituvchi kasbiy mahorati masalalarida yevropa olimlarining o'ziga xos qarashlari	317
Mamatov D. The role of graphic programs in the development of students' cognitive competence	321
Mavlyanov F. A. Oliy ta'lim muassasalaridagi talabalarni Futbol sport turiga qiziqishini yanada ortishish bo'yicha qilinayotgan ishlar	326

AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING FAN VA TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI

*Ablaqulov Kamoliddin Bahriddinovich,
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universATeti
Qarshi filiali assistenti*

Annotatsiya: Ushbu maqola axborot texnologiyalari (AT)ning roli, fan va ta'limda zamonaviy ATni joriy etish, rivojlantirish va qo'llash muammolarini o'rganishga bag'ishlangan. AT turli sinflar va maqsadlardagi boshqaruv tizimlarida axborot resurslari, kompyuter texnologiyalari va ma'lumotlarni uzatishdan samarali foydalanishga qaratilgan ma'lumotlarni qayta ishlash, saqlash, uzatish va ko'rsatishning uzluksiz jarayonlari sifatida belgilanadi. AT inson faoliyatining barcha jabhalariga ta'sir ko'rsatadi, barcha axborot jarayonlarini avtomatlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi, bu ilmiy-texnikaviy taraqqiyot sur'atlarini tezlashtirishning zaruriy shartidir. Zamonaviy AT ta'lim sohasida ham, ilmiy izlanishlar sohasida ham faol vosita sifatida yangi imkoniyatlar va istiqbollarni ochib beradi.

Kalit so'zlar: Axborot texnologiyalari, ta'limni axborotlashtirish, ilmiy tadqiqotlarni kompyuterlashtirish, kompyuter texnologiyalari.

РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СИСТЕМЕ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ

*Аблакулов Камолитдин Бахриддинович
Ассистент Каршинского филиала Ташкентского университета информационных технологий имени Мухаммада аль-Хоразми*

Аннотация: Данная статья посвящена исследованию роли информационных технологий (ИТ), проблемам внедрения, развития и применения современных ИТ в науке и образовании. ИТ предоставляет информацию, направленную на эффективное использование информационных ресурсов, компьютерных технологий и передачи данных в системах управления различного класса и назначения. Данные определяются как непрерывные процессы обработки, хранения, передачи и отображения. ИТ влияют на все стороны человеческой деятельности, существенно повышают уровень автоматизации всех информационных процессов, что ускоряет темпы научно-технического развития. является необходимым условием ускорения. Современные ИТ, как активный инструмент в сфере образования и научных исследований, увеличивают его возможности и перспективы.

Ключевые слова: Информационные технологии, информатизация образования, компьютеризация научных исследований, компьютерные технологии.

THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE SCIENCE AND EDUCATION SYSTEM

*Ablakulov Kamoliddin Bahriddinovich
Assistant of the Karshi branch of Tashkent UniversATy of Information Technologies
named after Muhammad al-Khorazmi, kamoliddin1987@umail.uz*

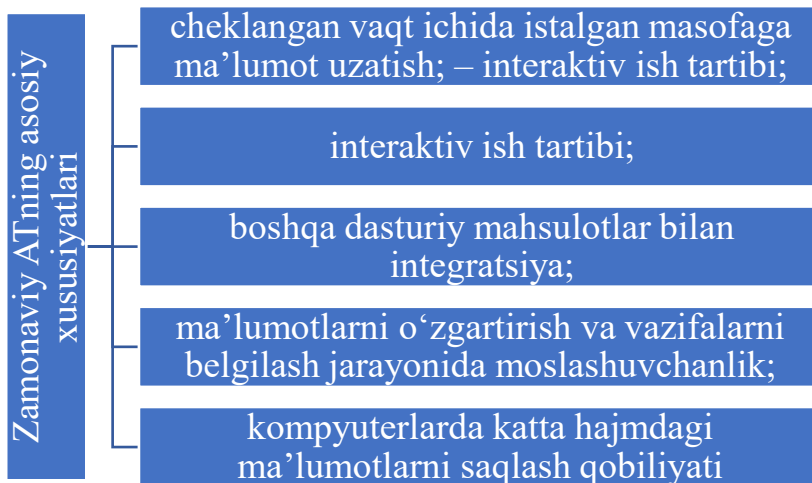
Annotation: This article is devoted to studying the role of information technologies (IT), and the problems of introducing, developing, and supporting modern IT in science and education. IT is a continuous process of processing, storing, transmitting, and displaying information, aimed at efficiently using information resources, computer technologies, and data transmission in management systems of various classes and purposes. IT affects all aspects of

human activity, significantly increasing the level of automation of all information processes, which is necessary for accelerating scientific and technological progress. Modern IT opens up new opportunities and prospects as an active tool in education and scientific research.

Keywords: Information technologies, informatization of education, computerization of scientific research, computer technologies.

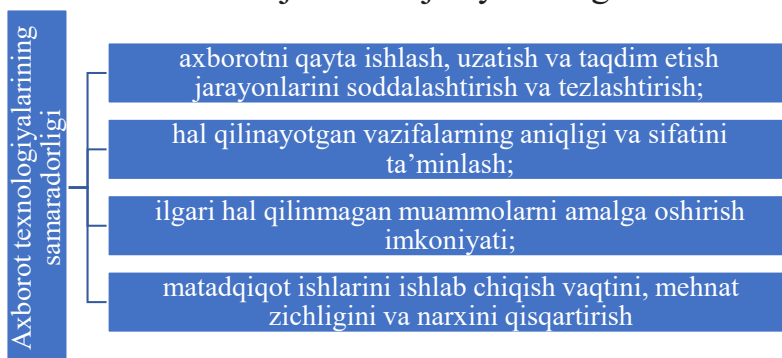
Kirish. Ilmiy-tadqiqot institutlari va oliy o'quv yurtlarini innovatsion yo'lida rivojlantirishni axborotlashtirish infratuzilmasini yaratmasdan va takomillashtirmasdan, birinchi navbatda, axborot texnologiyalarini qo'llash orqali intellektual faoliyatni axborotlashtirishdan amalga oshirib bo'lmaydi. Zamonaviy AT turli sinflar va maqsadlardagi boshqaruv tizimlarida axborot resurslari, kompyuter texnologiyalari va ma'lumotlarni uzatishdan samarali foydalanishga qaratilgan ma'lumotlarni qayta ishlash, saqlash, uzatish va ko'rsatishning uzluksiz jarayonlari sifatida belgilanadi. AT inson faoliyatining barcha jabhalariga ta'sir ko'rsatadi, barcha axborot jarayonlarini avtomatlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi, bu esa ilmiy-texnikaviy taraqqiyot sur'atlarini tezlashtirishning zaruriy sharti hisoblanadi [1-2].

Material va metodlar. AT odamlar o'rtasidagi axborot o'zaro ta'sirini ta'minlashda, axborotni tayyorlash, qayta ishlash va tarqatish tizimlarida, yangi bilimlarni olish va to'plash jarayonlarida muhim rol o'ynaydi.

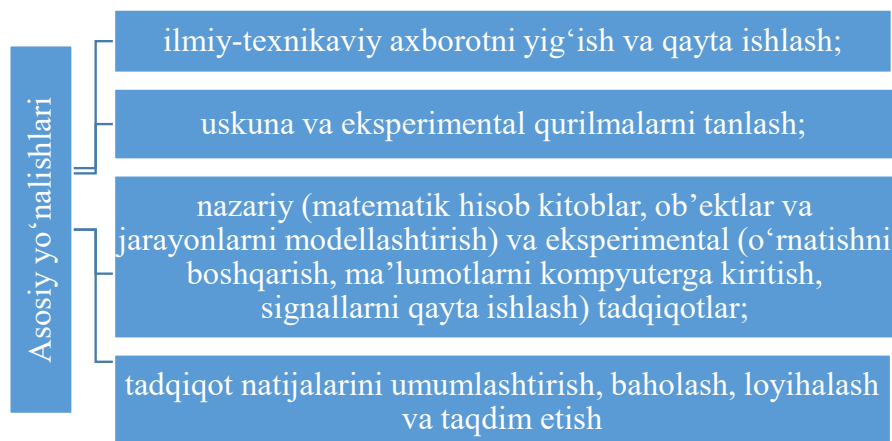
1-rasm. Zamonaviy ATning asosiy xususiyatlari

AT mahalliy va global kompyuter tarmoqlariga ulangan va zarur dasturiy ta'minot bilan ta'minlangan, zarur periferik qurilmalar to'plamiga ega shaxsiy kompyuterlardan iborat dasturiy va apparat tizimlari yordamida amalga oshirilishi natijasida o'quv jarayoni va ilmiy tadqiqotlarni avtomatlashtirish darajasini oshiradi [3]. Zamonaviy AT - bu zamonaviy universitet yoki boshqa ta'lim muassasasi ishini qurish mumkin bo'lgan asosdir. Qolaversa, oliy ta'lim tizimining o'zi ham ATni rivojlantirish jarayonining faol ishtirokchisi hisoblanadi.

2-rasm. Axborot texnologiyalarining fan va ta'lim sohasida ish samaradorligi

Ilmiy faoliyat texnologiyasi va o‘quv jarayoni sohasida juda ko‘p umumiylik mavjud. Bu axborot ta‘minoti muammolarni hal qilish uchun matematik va intellektual-mantiqiy usullardan foydalanish, natijalar haqida hisobot berish hamda ushbu jarayonlarni boshqarishga tegishli bo‘ladi. Ilmiy tadqiqotlar sifati va samaradorligi ko‘p jihatdan kompyuter texnologiyalaridan foydalanish darajasiga bog‘liq.

3-rasm. Kompyuter texnologiyalarini qo‘llashning asosiy yo‘nalishlari

Zamonaviy sharoitda bir necha o‘nlab kuchli kompyuterlar mahalliy va global tarmoqlardan foydalangan holda yagona kompleksga birlashtirilganda superkompyuterlar, shuningdek hisoblash klasterlari asosida hisoblash va boshqa algoritmlarni amalga oshirish uchun noyob imkoniyat ochilmoqda. Ushbu klasterlar Internet orqali ma‘lumot almashishi mumkin va shuning uchun hisoblash va axborotni qayta ishlash jarayoni global miqyosda tom ma‘noda amalga oshirilishi mumkin [4].

Tadqiqot natijalari. Tizimli yondashuv bilan ilmiy tadqiqotlar tadqiqot mavzusi bo‘yicha ilmiy va texnik ma‘lumotlarni to‘plash va dastlabki ishlov berishdan boshlanadi [5].

Ilmiy-texnikaviy ma‘lumotlarni yig‘ish va qayta ishlash tartibini avtomatlashtirish kutubxonalar va ilmiy-tadqiqot institutlarida ixtisoslashtirilgan axborot-qidiruv tizimlari, Internet-qidiruv dasturlari, ma‘lumotlar bazalarida qidiruvlar yordamida ta‘minlanadi. Mantiqiy, funksional va strukturaviy modellashtirish uchun kompyuter texnikasining imkoniyatlari keng qo‘llaniladi, Excel, QuattroPro, MathCad kabi universal qo‘llaniladigan tizimlar jarayonini qurish mumkin. Bir necha darajali matematik va kimyoviy formulalarga boy ilmiy ishlarni tayyorlash ilmiy hujjatlar uchun maxsus muharrirlar, matematik va muhandislik hisob-kitoblarini amalga oshirish uchun birlashtirilgan tizimlar MathCad tizimi yordamida hal qilinadi.

Formulalar bilan to‘yingan ilmiy matnlarni tayyorlash TEX tizimida eng samarali hisoblanadi, bu yerda formulalar to‘plami maxsus til yordamida amalga oshiriladi. Ilmiy hujjatlarda murakkab grafik tasvirlarni yaratish uchun biznes grafik tizimlaridan foydalanish qulayroqdir. Masalan, CorelDRAW va geometrik modellashtirish AutoCAD, fotosuratlarini skanerlash va optik aniqlash vositalari, tahrirlash vositalari va raqamli fotografiya FineReader, Adobe Photoshop yordamida hujjat matniga joylashtirish mumkin.

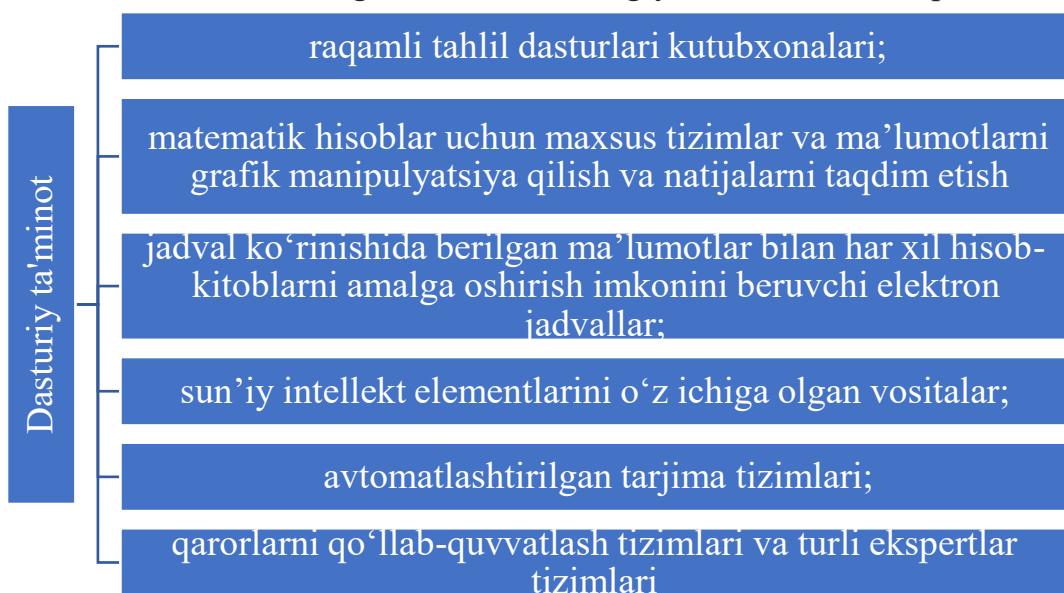
Ba‘zi hollarda avtomatlashtirilgandan foydalangan holda texnik muammolarni nazariy o‘rganishni amalga oshirish maqsadga muvofiq. Ixtirochilik masalalarini yechish tizimi, texnik tizimlarni tahlil qilishdan to‘yechim variantlarini izlashgacha bo‘lgan texnik ijodkorlikning barcha bosqichlarini qamrab oladi. Eksperimental tadqiqot bosqichi ishonchli munosabatlarni olishni ta‘minlaydigan o‘lchovlarning minimal sonini aniqlash, ish hajmini va murakkabligini kamaytirish, natijalarning aniqligi va ishonchliligini yo‘qotmasdan tajribani soddalashtirish muammosini hal qilishni talab qiladi. Ushbu muammo matematik statistika bo‘limining vositalaridan foydalangan holda hal qilinadi. Tasodifiy xatolarga duchor bo‘lgan o‘lchovlarni

oqilona tashkil qilish uchun zarur usullarni taqdim etadigan eksperimentni loyihalashdan foydalaniladi.

Ilmiy tadqiqot natijalarini qayta ishlash bosqichida ehtimollik nazariyasi, xatolar nazariyasi, matematik statistika, vektor va tasvir tahlili yordamida matematik hisob-kitoblarni amalga oshirish imkonini beruvchi dasturiy ta'minotdan ko'proq foydalaniladi. Ko'pincha jadval ko'rinishida taqdim etiladigan tadqiqot ma'lumotlarini qayta ishlash elektron jadval protsessorlari yordamida ham juda samarali amalga oshiriladi.

Elektron jadvallar barcha bosqichlarda qo'llaniladi. Ilmiy tadqiqotlarni kompyuterlashtirishning eng samarali vazifalari avtomatlashtirilgan ilmiy tadqiqot tizimlari doirasida amalga oshiriladi. Ilmiy va boshqa tadqiqotlar natijalarini kompyuterda qayta ishlash ularni taqdim etish bosqichidagi zaruriy va muhim bosqichdir. Grafik va matn shakllaridagi tasvirlarni ommaga taqdim etish sohasi ayniqsa diqqatga sazovordir. Bu yerda nafaqat tasviriy materialni tayyorlashni soddalashtirish va tezlashtirish, balki jiddiy sifat jihatidan yaxshilanishga ham ega. Rang, tovush va animatsiyadan keng foydalanish mumkin bo'ldi. Ushbu yangi imkoniyatlarning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini ortiqcha baholash qiyin. Universitet ta'limini axborotlashtirish axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini jadal rivojlantirishning zamonaviy sharoitida bo'lajak mutaxassisni sifatli tayyorlashning zarur shartidir [6].

Ta'limni axborotlashtirish jarayonini rivojlantirishda uzluksiz ta'lim tizimini shakllantirish, yagona axborot ta'lim makonini yaratish, ma'lumotlardan foydalanishga yo'naltirilgan yangi o'qitish vositalari va usullarini faol joriy etish tendensiyalari paydo bo'lmoqda [7]. Ta'lim multimedia texnologiyalari animatsiya va tovushdan foydalangan holda video tasvirlar ko'rinishidagi ma'lumotlarni taqdim etish va gipermedia texnologiyalari avtomatik ravishda qo'llab-quvvatlaydigan har xil turdagi ma'lumotlarni kompyuterda namoyish qilish, tanlangan tushunchalar, dasturlashtirilgan ta'lim texnologiyalarini ishlab chiqishni ifodalaydi.

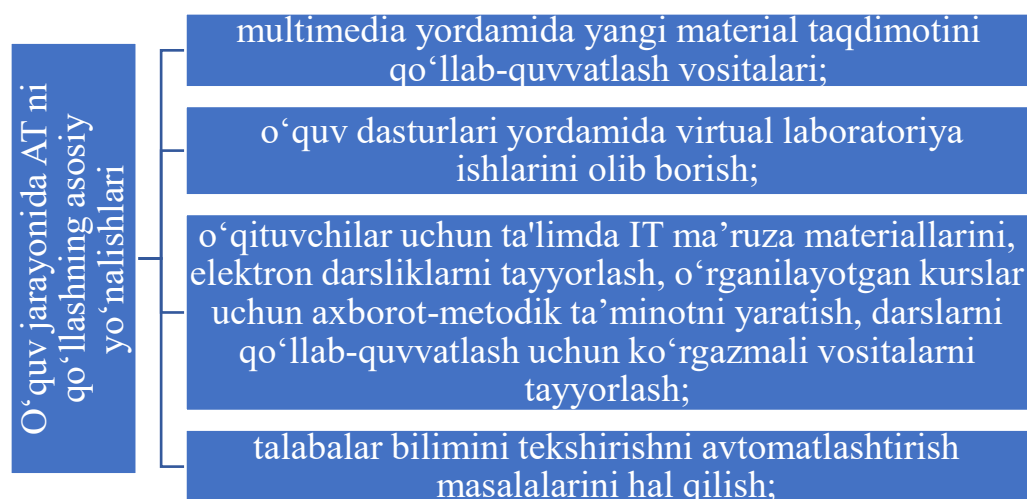

4-rasm. Nazariy tadqiqot vazifalarini bajarish uchun dasturiy ta'minot tizimlari

Virtual haqiqat, kontaktsiz ma'lumotlarning o'zaro ta'siri vositasi sifatida, stereoskopik tarzda taqdim etilgan ekran dunyosida real vaqtda to'g'ridan-to'g'ri kirish va mavjudlik illyuziyasini yaratadigan murakkab multimedia muhitlari yordamida amalga oshiriladi. Ta'lim kompyuter telekommunikatsiya tarmoqlari o'qituvchi va talaba fazoviy va vaqt bo'yicha ajratilganda va o'quv jarayoni telekommunikatsiyalar yordamida amalga oshirilganda masofadan turib o'qitishni ta'minlash imkonini beradi. Eng ko'p qo'llaniladigan o'quv qo'llanmalar onlayn o'quv qo'llanmalari, multimedia kompyuter o'qitish tizimlari, audio va video o'quv va axborot materiallari hisoblanadi [8].

Ta'lim tizimining asosiy ob'ekti - o'quvchi bo'lib, shu bilan birga, ta'limning asosiy vazifasi - unga o'rganilayotgan fan bo'yicha zarur ma'lumotlarni berish, uni esda saqlashni ta'minlash va bilimlarni amaliyotda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishdir. Talabalar bilimlarni deklarativ usullar - kompyuter darsliklari, test va nazorat dasturlari, ma'lumotnomalar va o'quv ma'lumotlar bazalari, o'quv videolari va protsessual usullar - simulyatsiya modellari, mavzuga yo'naltirilgan muhitlar va laboratoriya mashg'ulotlari, simulyatorlar, ular asosida ishlab chiqilgan o'yin dasturlari orqali olishlari mumkin. O'qituvchilar uchun ta'limda AT ma'ruza materiallarini, elektron darsliklarni tayyorlash, o'rganilayotgan kurslar uchun axborot-metodik ta'minotni yaratish, darslarni qo'llab-quvvatlash uchun ko'rgazmali vositalarni tayyorlash, talabalar bilimini tekshirishni avtomatlashtirish masalalarini hal qilishda qo'llanilishi mumkin. Talabalar bilimini test shaklida avtomatlashtirilgan nazorat qilish markazlashtirilgan nazoratni tashkil etish, nazoratni ob'ektiv, o'qituvchining subyektivligiga bog'liq bo'lmagan holda amalga oshirish, inson va moddiy xarajatlarni kamaytirish, so'rov va tahlil qilish vaqtini sezilarli darajada qisqartirish, materiallar va test natijalarini elektron shaklda saqlashni tashkil etish, axborot mazmunini va natijalarning ravshanligini oshirish imkonini beradi [9].

Hozirgi vaqtda ta'lim sohasidagi kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalarining mavjud vositalari ma'ruzadan tortib to baholashgacha bo'lgan deyarli butun o'quv siklini amalga oshirish imkonini beradi. Ta'limda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish ta'lim sifatini oshirish, yangi tarbiyaviy ta'sir vositalarini, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi samarali hamkorlik vositalarini yaratish, bilimlarni uzatishni tezlashtirish imkonini beradi. Ta'lim axborot texnologiyalaridan foydalanish o'z-o'zini tarbiyalash, uzluksiz ta'lim tizimlari, shuningdek, kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimlari uchun samarali usul hisoblanadi [10].

5-rasm. O'quv jarayonida ATni qo'llashning asosiy yo'nalishlari

Ta'limda AT dan foydalanishning an'anaviy ta'limga nisbatan bir qancha afzalliklarga ega. AT rang, grafik, tovush, animatsiyadan foydalanish orqali o'quv ma'lumotlarini idrok etishni sezilarli darajada kengaytiradi va yaxshilaydi, bu esa faoliyatning real muhitini qayta yaratish imkonini beradi. O'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini sezilarli darajada oshirishi mumkin. O'quvchilarning qobiliyatlarini keng rivojlantirish va ularning aqliy faoliyatini faollashtirishga va fikrlashni shakllantirishga hissa qo'shadi.

Talabalar bilimlarini test shaklida avtomatlashtirilgan nazorat qilish markazlashtirilgan nazoratni tashkil etish imkonini beradi, nazoratni ob'ektivroq, o'qituvchining sub'ektivligidan mustaqil qiladi, inson va moddiy xarajatlarni kamaytiradi, so'rov va tahlil vaqtini sezilarli darajada qisqartiradi, materiallarni saqlashni tashkil qiladi, test natijalari elektron shaklda,

axborot mazmunini va natijalarning ravshanligini oshiradi.

Xulosa. Hozirgi kunda mavjud kompyuter va ta'lim sohasidagi texnologiyalar ma'ruzalardan test sinovlarigacha bo'lgan deyarli butun o'quv siklini amalga oshirish imkonini beradi. Ta'limda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish ta'lim sifatini oshirish, yangi tarbiyaviy ta'sir vositalarini, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi samarali hamkorlik vositalarini yaratish, bilimlarni uzatishni tezlashtirish imkonini beradi. Ta'lim axborot texnologiyalaridan foydalanish o'z-o'zini tarbiyalash, uzluksiz ta'lim tizimlari, shuningdek, kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimlari uchun samarali usuldir.

Ta'lim tizimini qaytadan ko'rib chiqish va isloh qilish zarurati mavjud bo'lib, bunda ta'lim jarayonida zamonaviy talaba bilim va ko'nikmalarni to'plashi kerak emas, balki mustaqil ravishda boshqa talabalar bilan birgalikda mazmunli maqsadlarni qo'yishi, o'z ustida mustaqil ishlashi kerak. Bu foydalanuvchilar ta'lim jarayonida AT ilovalari va bulutli web-xizmatlar orqali ma'lumotlar almashishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

Kenjabayev A.T., Ikramov M.M., Allanazarov A.Sh. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari / O'quv qo'llanma. O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti. Toshkent. 2017 yil. 55 b.

Касимов О.К., Ражапова, С.С. Перспективы внедрения новых технологий для развития транспортной системы республики Узбекистан. Экономика и социум, (6), (2020). 710-715.

Ablaqulov K.B. Ro'ziyev F.E. Informatikani o'qATishda bulutli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi // "Talabalarning ilmiyinnovatsion loyihalar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari: muammo va yechimlar" Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya 2023 y. 141-147 b.

Zaxarova, I.G. Ta'limda axborot texnologiyalari: Darslik / I.G. Zaxarova. - M.: Akademiya, 2013. - 192 b.

Gavrilenkova, I.V. Fanni o'qATish va o'qATishda axborot texnologiyalari. Kasbga yo'naltirish amaliyoti, muammolari va istiqbollari. Monografiyalar/I.V. Gavrilenkova. - M.: KnoRus, 2018. — 284 b.

Аблакулов К.Б. Применение облачных технологий и их преимущества и недостатки // Fan, innovatsion texnika va texnologiyalarning rivojlanish istiqbollari respublika ilmiy-amaliy anjumani. Qarshi, 2023. 322-325 b.

Федотова, Й.Л., Федотов А.А. Информационные технологии в науке и образовании: Учебное пособие. Москва. Форум. 2018. 256 с.

Ablaqulov K.B. Informatikani o'qATishda bulutli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi // Talabalarning ilmiy innovatsion loyihalar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari: muammo va yechimlar mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya. Jizzax. 2023. 141-147 b.

Ablaqulov K.B. Informatika fanini o'qATishda bulutli texnologiyadan foydalanish metodikasi // O'zMU xabarlar. № [1/12]. 2023. 77-80 b.

Ablaqulov K.B. (2024). Ma'lumotlar bazasini o'qATishda bulutli muhATdan foydalanish modeli // Pedagogik texnologiyalarning rivojlanishida ta'lim, ilm va innovatsiyaning dolzarb muammolari va yechimlari ilmiy-uslubiy anjumani ma'ruzalari to'plami, Toshkent. 160-164 b.